

Begränsningar vid testamente

Det händer ofta att vi på Advokatfirman INTER får frågan om hur man som arvlåtare kan bestämma över det man äger och lämnar efter sig i arv och i testamente. Svaret på den frågan är i första hand beroende av om man har barn, så kallade bröstarvingar. Om arvlåtaren har bröstarvingar är personens rätt att bestämma över sin kvarlåtenskap begränsad. Nedan ska jag kortfattat beskriva varför man inte får göra precis som man själv vill med de tillgångar man efterlämnar när man har barn.

Ett barn har en laglig rätt att efter sin förälder erhålla en andel av den avlidne förälderns kvarlåtenskap, vilket är det som benämns som laglott. Andelen motsvarar hälften av den arvslott som enligt lag tillkommer bröstarvinge. Laglotten är en rätt som grundas på släktskap. Arvsregleringen har genom tiderna byggt på en föreställning om blodsband och dess betydelse för individernas känsla av närhet till varandra.

Om man ser på laglottsinstitutet ur ett historiskt perspektiv hade det till syfte att garantera bröstarvingar en försörjning och att bibehålla en viss rättvisa mellan syskon. Verkligheten idag ser dock annorlunda ut på många olika sätt. En samhällsförändring av avgörande betydelse är att befolkningen i Sverige blir äldre idag än vad den blev för 100 år sedan. När personer avlider idag är det inte ovanligt att deras bröstarvingar är närmare 50–60 års åldern. Vid den åldern har en bröstarvinge generellt inte ett lika stort behov av försörjning som bröstarvingar hade för 100 år sedan. Det argumentet att laglottsskyddet ska garantera en bröstarvinge en försörjning väger med andra ord inte lika tungt längre, men det finns undantag. Trots att majoriteten av de bröstarvingar som idag ärver sina föräldrar inte är beroende av arvet för sin försörjning, finns det exempelvis barn under 18 år som kan ha behov av ekonomiskt skydd. Ett annat exempel på en kategori som kan ha ett behov av ekonomiskt skydd är vuxna som på grund

av psykiska eller fysiska handikapp inte kan försörja sig på egen hand.

Ett annat tungt vägande argument för laglottsinstitutet som ofta används är som nämndes ovan rättvisa. Rättviseskäl är anledningen till att laglottsskyddet enligt svensk rätt sträcker sig längre än enbart till att begränsa hur en arvlåtare får testamentera. Laglottsskyddet aktualiseras även i vissa situationer under arvlåtarens livstid. Det rättvisetänk mellan syskon som genomsyrar motiven till laglottsinstitutet genomsyrar även gåvor som bröstarringar får av sina föräldrar. När ett barn får gåvor förutsätter lagens regler att gåvorna är förskott på arv. Anledningen till att gåvor till barn anses vara ett förskott är för att det ska vara rättvist mellan syskon och därför att alla barn vid sin förälders bortgång ska ha rätt att få ut ett värde ur kvarlåtenskapen som motsvarar bröstarringens laglott. Om en förälder väljer att ge ett av sina flera barn en gåva, utan att i gåvobrevets villkor skriva att gåvan inte ska utgöra förskott på arv, är det barnet avräkningsskyldig på det framtida arvet.

Huruvida man godtar laglottsinstitutet som en skyddsmekanism eller inte är i många fall förenat med vilken inställning man har till frågan om detta behov av skydd ska tillgodoses genom familjens eller genom samhällets försorg. Lagstiftaren är av åsikten att laglotten ska finnas kvar men det finns trots reglerna om laglott sätt att kringgå rättviseaspekterna mellan syskon och halvsyskon. Det kan finnas en rad skäl till varför ett barn ska gynnas mer än något annat.

För att undkomma lagstiftarens krav på likabehandling mellan syskon är det möjligt att uppnå en snedfördelning av egendom om arvlåtaren exempelvis upprättar gåvobrev med villkor om att gåvan inte ska vara förskott på arv. Om du har funderingar kring laglottsskyddet går det utmärkt att kontakta oss på INTER:s familjerättsavdelning.